

Tvangskollektivisering eller samarbeid etter behov?

Hva står i den mye omtalte rapporten fra 2002?

Tid til en kollektiv og attraktiv skole. Evaluering av sentralt initierte forsøk med alternative arbeidstidsordninger i skoleverket. Sintef, desember 2002

http://www.sintef.no/upload/Teknologi_og_samfunn/GSU/En%20kollektiv%20og%20attraktiv%20skole.pdf

Her er noen smakebiter klippet inn (se rammer) sammen med noen kommentarer.

1: Ulike modeller ble utprøvd

Modell 1 omtales som den mest radikale varianten. Ved tariffoppgjøret våren 2004 ble tilstedeværelsen i denne modellen lagt inn som bunden tid i den sentrale avtalen. Forsøksordningen la riktignok opp til mindre tilstedeværelse på allmennfaglig studieretning (1075 timer) mens den nye tariffavtalen fastsatte 1150 for både yrkesfag og allmennfag.

KS fikk med andre ord gjennomslag for en radikal økning av tilstedeværelsen allerede i 2004. Timetallet for tilstedeværelse i modell 1 ble innført.

Tid til en kollektiv og attraktiv skole

23

arbeidstidsavtalens bestemmelse om maksimum 35 timers uke og 9 timers dag bundet til skolen.

I tabellen nedenfor ser vi andelen med bunden tid som ligger i modell 1, i forhold til de forskjellige skoleslag.

Tabell 3.1 Bunden tid i modell 1

Barnetrinnet	Ungdomstrinnet	Videregående, Yrkesfag	Videregående, allmennfag
1300 timer	1225 timer	1150 timer	1075 timer

Med gjeldende arbeidstidsavtale har lærerne en tilstedeværelsesplikt som framgår av leseplikten, 160/150-timer og 37,5 timer. I denne tilstedeværelsesplikten er ikke lærernes tid til for- og etterarbeid medregnet. I den bundne tiden i modell 1 var det rom for at noe av for- og etterarbeidet skulle trekkes inn. Modellen sa dermed ikke at lærerne skulle bruke mer tid til arbeidet, men at en større del av tiden skulle forvaltes kollektivt på skolen, ikke av den enkelte.

2: Hva sier rapporten om videregående skole?

At den allmennfaglige siden av videregående utdanning var svakt representert. Likevel brukte KS – og fortsetter å bruke forsøkene og rapporten til endre arbeidsforholdene i en retning lærerne i videregående skole ikke ønsker. Motstanden mot mer binding av tid i allmennfaglig / studiespesialiserende program har blitt avleid som "manglende endringsvilje", som gammeldags, og som uttrykk for en individualistisk kultur det skal "tas grep om" for å utrydde. Rapporten sier tydelig at nettopp frivilligheten ved forsøksordningene, sammen med garantier om at forsøksskolene ikke skulle få strammere økonomi, var en viktig forutsetning for å lykkes. Dette gjaldt alle skoleslag.

Når det gjaldt videregående skoler, utgjorde disse bare 8 % av de skolene som deltok i forsøket. De fordelte seg med 3 % yrkesfaglige skoler, 1 % allmennfaglige og 4 % kombinerte. På landsbasis utgjør videregående skole 18 % av skolene. Videregående skoler var med andre ord i langt mindre grad enn grunnskolene involvert i forsøket. Spesielt var den allmennfaglige siden av videregående utdanning svakt representert. Det er fra våre informanter listet opp mange grunner som kan forklare at videregående skole og i særdeleshet allmennfaglig studieretning ikke har ønsket å delta i forsøk. Det kan henge sammen med den komplekse strukturen innen skoleslaget, med lærernes spesialisering, med skolestørrelse, med romforhold, med reformtrøtthet, med motstand fra lærerne og tillitsvalgte og andre forhold. Denne evalueringen kan ikke gi svar på hvorfor forsøket ikke appellerte i særlig grad til videregående ettersom det er de skolene som ble med på forsøket som er undersøkt. Underveis i analysen vil spørsmålet likevel bli berørt og det gis noen bidrag til svar.

5.7 Konklusjon

Det var i hovedsak grunnskolene som satte i gang forsøk og det var en stor interesse for å delta. De grunnskolene som ble med var rimelig representative for den norske grunnskolen når det gjaldt skolestruktur. Av de videregående skoler var det en mindre andel som satte i gang forsøk og forsøkene tiltrakk de allmennfaglige studieretningene i svært liten grad.

3: Hva skjedde med undervisningen?

De nye arbeidstidsordningene ble prøvd ut med det formål å endre undervisningen for å oppfylle idealene i R94 og L97. Denne pedagogikken er forlatt i og med Kunnskapsløftet. Stikkord er *ansvar for egen læring* og *den abdiserte lærer*. Det går også fram at lærerne måtte få mer bundet tid for at elevene skulle få mer elevstyrt tid (til ansvar for egen læring).

Tid til en kollektiv og attraktiv skole

79

Den vanligste endringen i forbindelse med forsøkene, var å gjøre om undervisningstid fra lærerstyrt til elevstyrt tid, dvs. tid der elevene selv kunne velge hvilke skoleoppgaver de ville arbeide med. Denne undervisningsformen ble brukt til å gi rom for større ansvar for egen læring hos elevene som er et av de sentrale målene i læreplanen. Den kan også bidra til en mer tilpasset undervisning og mer kontakt mellom elev og lærer.

Om elevstyrt tid

Den elevstyrte tiden ble vanligvis tatt fra teorifagene; de praktiske fagene ble ikke i like stor grad berørt. På alle skolene var det en diskusjon om teorifagene skulle belastes likt eller om noen skulle skjermes. På barneskolen i storbysentrum ble matematikk, norsk og engelsk skjermet i større grad enn de andre fagene. Ved videregående allmennfag i storbyen ble det tatt en time fra hvert av "hovedfagene" på grunnkurset. Diskusjonen avspeiler en større debatt om fagenes rangering i forhold til hverandre, men også om hva som ble oppfattet som den viktige formen for undervisning. Selv om elevstyrt tid hadde fått stor oppslutning, ble den lærerstyrte undervisningen fortsatt oppfattet som den viktigste og den som elevene lærte mest av.

Elevstyrt undervisningstid ble brukt til å realisere mål om mer ansvar for egen læring, elevengasjement og tilpasset undervisning, og i så måte har de vært et middel for å nå målene i læreplanen. Elevstyrt tid forutsatte ikke nødvendigvis mer tid, men en tilgjengelighet på andre tidspunkt for lærerne enn før. Det forutsatte en større grad av tilstedeværelse.